

RAD ORGANA ZA MPV I ORGANIZACIJE SKJ NA ZAJEDNIČKOJ VEŽBI

Za vežbu su pravovremeno izvršene pripreme i to kako na planu moralno-političke aktivnosti tako i u podizanju borbene sposobnosti i efikasnosti vojne organizacije u celini.* Pri tom nisu pravljene nikakve hipoteze o radu organa za MPV van objektivne taktičko-operativne situacije. Isto je važno i pri razmatranju uticaja neprijateljske propagande, pojavama panike, straha, dezerterstva i sl. Rukovodstvo je cenilo da bi „izmišljanje“ takvih pretpostavki unelo u rad organa za MPV samo suvišna naprezanja i opterećenja. Uočeno je da je, umesto toga, celishodnije njihovo maksimalno unošenje i upošljavanje u izvršavanju stvarnog zadatka svake jedinice. Takvu orijentaciju uslovlila su naša iskustva. Sve zajedničke vežbe (ma kako bile iscrpljujuće i teške) pokazivale su da takve pretpostavke deluju nestvarno, apstraktno i izmišljeno i ne mogu izazvati one dalekosežne i mnogostrane uticaje koji će se u savremenom ratu, baš usled dejstva najrazornijeg oružja, reflektovati na psihu, ponašanje i agilnost ljudi.

To ne znači da ne treba posebno obučavati i osposobljavati komande, starešine a osobito organe MPV za moralno-političku aktivnost u NBH-ratu. No, prema našem iskustvu, to treba činiti na KŠRI, a ne na zajedničkim vežbama. Na vežbi je pred ovim organima ionako mnoštvo obaveza i zahteva koji proističu iz konkretne situacije, iz zbivanja koja se odvijaju u sudaru branioca i napadača.

MORALNO-POLITIČKE PRIPREME JEDINICA

Bez dramatizacije, ali i bez potcenjivanja, studiozno i argumentovano, vojnicima i starešinama je objašnjena situacija u kojoj se održavala vežba. Analizirani su vojno-politički odnosi u svetu, posebno situacija u Sredozemlju, naporu na modernizaciji JNA, politika reforme našeg društva, šta znači izdvajanje toliko sredstava za našu zajedničku vežbu i dr. Uverili smo se da je to imalo snažnog moralno-političkog odraza na podizanje svesti, odgovornosti, podsticanju pregalaštva i požrtvovanja pripadnika jedinica i celih kolektiva. To se ispoljavalo i na vojnim zadacima i u pravilnom i brižljivom odnosu pripadnika jedinica prema svim obavezama, naročito u održavanju i korišćenju naoružanja, tehnike i opreme. Pojačana je budnost, staranje o bezbednosti jedinica, a izgrađivan je i pažljiv odnos prema narodu i njegovoj imovini. Predočena je korisnost redovnog informisanja ljudstva o događajima u zemlji i svetu. Napori i naprezanja pred kojima su se

* Ovo su iskustva sa zajedničke vežbe „Sava 1967“

nalazile jedinice nisu nimalo „omekšavani”. Naprotiv, svi učesnici vežbe znali su da će i branilac i napadač dejstvovati u uslovima najpribližnijim ratnim i kada obe strane raspolažu NBHS. A to je sazdano od mnogo napora — fizičkih i umnih. Valjalo je marševati stotine kilometara bez sna i odmora, maskirati se, ukopavati — utvrđivati, neprekidno, bez predaha, desetine časova. Vozačima i komandirima je predočeno da će mnogi biti dugi niz časova bez sna i pravog odmora za volanom kamiona, u tenku ili za artiljerijskim oruđem, pripremajući ili sačekujući dejstvo „neprijatelja”. Teškoće su isticane ubedljivo, otvoreno, argumentovano, na različitim skupovima (sastancima i dogovorima). Time je celokupan političkovaspitni rad u toku priprema i izvođenja vežbe bio neposredno i posredno vezan za konkretne zahteve vežbe i zadatke jedinica. Tako je taj rad ne malo doprineo razumevanju zadataka i ostvarivanju nepodeljenog zalaganja ljudstva na njihovom izvršavanju. Prethodni seminari sa svim pomoćnicima komandanata za MPV i političkim radnicima jedinica (posebno branioca, a posebno napadača) koje su učestvovala na ZV pokazali su se vrlo korisnim. Na njima su prorađena: Iskustva iz partijsko-političkog rada na ZV u JNA. Posebno zadaci političkog rada i kadra za MPV u pripremi i izvođenju ZV „Sava — 1967” (rajzašnjavanje ciljeva, obima i karaktera vežbe) i Zadaci i obaveze komunista u pripremi i izvođenju zajedničkih vežbi. Osim toga, sa učesnicima seminara je proučeno „Uputstvo (projekt) za jačanje moralno-političke snage Armije”. Uz to je, za sve starešine, umnožena i bibliografija literature koja tretira tematiku zajedničkih vežbi u JNA. Bila je to korisna, a možemo reći i savremena teoretska priprema kadra za izvršavanje mnogostruko složenog zadatka.

Domovi JNA su na svojevrsan način doprineli osposobljavanju starešina za uspešno izvođenje vežbe. Od predavanja su zapazena: Karakteristike rata u savremenim uslovima; O mogućnosti izbijanja i vođenja lokalnih ratova; O psihološkom faktoru u savremenom ratu; O moralu armije, i druga. Sa vojnicima je dobro izučena 5-ta tema iz ranijeg Programa MPV („Rat u savremenim uslovima i snaga naše narodne odbrane”).

Pomoćnici za MPV su, osim toga, inicirali, specifične (posebne) sastanke, samostalnu — odvojenu-pripremu određenih specijalnosti (šofera, vezista, kuvara, skladištara, radioničara, mehaničara, rukovaoca tehnike, četnih starešina, te komandira odeljenja, vodova, četa itd, shodno njihovim zadacima na zajedničkim vežbama. Time su bogata i raznovrsna individualna iskustva slivena u opšte, zajedničko. Sve je to doprinelo da se otklone razne slabosti, propusti i jedinice sposobne i spremne pristupe izvršenju zadatka. Mora se priznati da je kvalitet tih napora u pojedinim jedinicama mogao biti i veći. Ponegde se radilo nabrzinu. Nije izbegnuta improvizacija i površnost. No u celini se, međutim, uspelo da se jedinicama, vojnicima i starešinama objasne smisao i značaj zadataka i najbolji način rada na njihovom izvršavanju. I to u meri kako je bilo uobičajeno u NOR i u uspelijim primerima naše savremene (posleratne) prakse.

Šta nam se čini da je u svemu tome najvrednije pomena? O čemu danas razmišljamo, kao o trajnijoj vrednosti i korisnom iskustvu?

Pre svega, imamo u vidu dva iskustva. Prvo, moralno-politička aktivnost je bila tako smišljena, konkretna, široko organizovana, usmerena na bitne problem i dosledno realizovana da gotovo niko nije ostao zaboravljen, zaobiđen, van dejstva i stvarnog političko-vaspitanog uticaja. Drugo, u takav rad bio je sasvim aktivno uključen veći deo starešina i znatan broj politički izraslijih vojnika. Snažno su se ispoljili i na učvršćivanju kolektiva potpuno uposlili komandiri vodova, odeljenja, desetari. Uz njih su se isticali najugledniji i politički zreliji vojnici (među njima valja svakako pomenuti komuniste). Ličnim primerom su služili i mnoge starešine i vojnici iz rezerve koji nisu članovi SKJ. Nepodeljeno je, pak, mišljenje da posebna zasluga za veliko požrtvovanje i polet jedinica pripada valjanim i upornim komandirima odeljenja. Njihovo primerno zalaganje, disciplina i sposobnost da deluju snagom ličnog primera podsticali su vojnike na punu i kontinuiranu aktivnost.

Na ovoj vežbi došao je do izražaja i snažan uticaj vojničkih kolektiva na one koji su se opijali, ili prema zadacima odnosili „labavo”, pokušavali da izbegnu veća naprezanja, a na momente i malaksavali u radu. Gotovo u svim jedinicama su vojnički kolektivi bili na visini i kao retko kad spremni da slede napore i zahteve starešina i pozitivno deluju na ljude. Ali se u takvoj dinamici života pokazalo i to da ima pojedinih starešina koje se nedovoljno oslanjaju na snagu vojničkog kolektiva. Oni misle da sve i najbolje mogu sami ostvariti. Opterećeni su u suštini prevaziđenim shvatanjem da „vojnici ima samo da sluša i izvršava”. Takve starešine u većini su pokazale slabije rezultate i na ovim zajedničkim vežbama, a ne ističu se boljim rezultatima ni u redovnom radu i životu jedinica.

RAD U PERIODU DINAMIKE I IZVOĐENJA BORBENIH DEJSTAVA

Na vežbi su učestvovala 103 oficira za MPV, od toga 23 rezervna. Komande su pozitivno ocenile njihov doprinos vežbi. Naročito su ispoljili veliki samopregor, smisao za konkretno političko delovanje, a i snalaženje, pomoćnici za MPV u bataljonima. Oni su, kada je reč o kadru MPV, „poneli” i najveći teret i bili danonočno u središtu života jedinica. Predstavili su se — sem retkih izuzetaka — kao sposobni i dobri organizatori rada. Bili su siguran oslonac i podrška komandantima u rukovođenju jedinica.

Koja iskustva upravo iz njihovog rada ocenjujemo najvrednijim? Očigledno je, na primer, promišljeno i konstruktivno učešće pomoćnika za MPV (svih nivoa) u pripremi jedinica za ovu vežbu, u proceni i analizi situacije i davanju predloga komandantu za donošenje odluka. Lično su, u većini, formulisali za zapovest i tačku o moralno-političkim merama u pripremi i izvođenju dejstava, što je ocenjeno kao pozitivno i „korak napred” u odnosu na raniju praksu.

Ističe se kao poučan postupak praksa ovih pomoćnika komandantata za MPV u bataljonima koji su se u toku dinamike nalazili na težištu dejstva tamo gde najviše mogu doprineti uspešnom izvršenju zadatka jedinice. Među njima mnogi su ispoljili i vrlo koristan

direktan uticaj na ljude u periodu „borbe”. No, u pojedinim slučajevima, gde i kada je bilo neophodno, sudije su im „naređivale” da preuzmu funkciju komandanta. Predstavili su se doraslim takvog zadatka. Pokazalo se ispravnim što se kadar za MPV (kao i druge starešine) smišljeno vojnostručno osposobljavao, pratio i proučavao vojnu misao i praksu. Nije za potcenjivanje, u vezi s tim, ni drugi aspekt tog istog iskustva. Zapravo, vežba je posvedočila da oni pomoćnici za MPV, bilo u bataljonima ili pukovima, koji ne rade kontinuirano na svom ličnom vojno-stručnom izgrađivanju teže se, ili dosta teško snalaze baš u borbi. Takvi ne postižu ni one rezultate koji su realno mogući, a nemaju ni dovoljno efikasan moralno-politički uticaj. Rezervni oficiri, na radu u organima za MPV, dobro su se pokazali. Nije im nedostajalo ambicija, odgovornosti i upornost da se pokažu kao inicijativne i vredne starešine. To su ljudi solidnih moralno-političkih kvaliteta, partijsko-političkog iskustva, znanja i opšte kulture. Ipak, to nije cela istina o njima. Većina njih nema dovoljno savremenog vojnog iskustva i znanja za rad u složenim armijskim uslovima. Takva praznina u njihovim znanjima moraće se, bez sumnje, što pre prevazići. Možda, na primer, izučavanjem posebnih (MPV) programa u okviru UROP-a, češćim prisustvom predavanjima u domovima JNA i jedinicama, povremenim direktnim uključivanjem u MPV jedinica i širim i stalnijim praćenjem vojne literature, a kroz nju i svih promena u vojnoj teoriji i praksi. Nije, međutim, sasvim jasno kako sve to na najbolji način realizovati. Može se očekivati da će komande ispoljiti inicijativu u tom pravcu, ne čekajući neka opšta, definitivna rešenja za osposobljavanje rezervnog kadra po MPV za dužnosti u ratu.

Retko se u drugim prilikama može videti u kojoj meri proces tehničke i organizacione modernizacije oružanih snaga uvećava i potencira mogućnosti savremeno organizovanog političkog rada, efikasnog uticaja na ljude i potrebu brzog reagovanja na promene i obrte u situaciji. To neminovno zahteva i povećavanje naših opštih sposobnosti u rukovođenju, u političko-vaspitnom radu, u znanjačkom i pravovremenom rešavanju svih akutnih pitanja od kojih zavisi borbena gotovost, odnosno spremnost jedinica za dejstvo.

Otuda treba dati punu podršku takvom stilu rada oficira za MPV i starešina uopšte, koji su išli na kratke, precizne i sažete informacije pred svim vojnicima o toku dejstva u svojoj i susednim jedinicama. Oni su ukazivali na greške, ali i učili vojnike kako valja postupati na konkretnim pozitivnim primerima njihovih drugova. Time su ih podsticali na razmišljanje o vlastitom angažovanju i putevima za najefikasnije izvršavanje zadatka. Taj prisni, neposredni, dnevni uticaj, na ljude podsetio nas je na mnoga slična, poučna i dragocena iskustva iz NOB.

Šire informisanje vojnika (o događajima u zemlji i svetu) bilo je, takođe, u većini jedinica dobro organizovano, naročito uspelim i racionalnim korišćenjem tranzistora. Oni su se pokazali nezamenljivim sredstvom u takvim prilikama. Razume se, korišćena je i dnevna štampa. Ali, ne bez teškoća, uz to i sa manjim efektom posebno u nizu isturenih, udaljenih od komunikacija i na samostalnim pravcima usmerenih jedinica.

Ako bismo iz tog domena nešto, pak, hteli da izdvojimo, to je puno saživljavanje ljudi sa stvarnom taktičkom situacijom i zamisljivima komande. Politički rad je bio tako usmeren da mobilizatorski deluje na ljude i njihovo angažovanje na konkretnim zadacima. Tako su u pretežnom delu jedinica izostali dugi (često zamorni, a katkad i dosadni) sastanci, dogovori i časovi MPV. Razgovaralo se konkretno, racionalno i jezgrovito o radu i naprezanju pojedinaca, obavezama i zahtevima u okviru odeljenja, voda, čete, pa i grupe vojnika. Isticani su drugarstvo, požrtvovanje, snalažljivost, preduzimljivost i inicijativa, kako pojedinaca, tako i celih jedinica.

RAD ORGANA ZA MPV U PARTIZANSKOJ BRIGADI

Jedinica koja je privukla veliku pažnju na sebe u toku ove vežbe bila je partizanska brigada. Prvih časova mobilizacije organi za MPV u njoj kao da nisu znali za koju „kariku” da se uhvate. Iščekivali su dosta pasivno da se celokupno ljudstvo okupi, naoruža, da bi tek tada „počeli” politički rad. No, uskoro su shvatili da takav metod neće doneti ploda. Otpočeli su razgovore sa ljudima, proučavanje obaveza, zahteva. Time su podsticali borce da se čim više unesu u predstojeće zadatke. Nestajalo je, na taj način sporosti, nesnalaženja, iščekivanja. Narastala je u istoj meri efikasnost u uklanjanju iskrsljih teškoća oko snabdevanja, obezbeđivanja opreme, smeštaja. Pred svima je postojala sve jasnija predstava o tome šta i kako da se radi. Komandanti i komandiri su sve više usmeravali pomoćnike za MPV na konkretne i prioritetne zadatke. Tako je, ne bez teškoća i lutanja, uspostavljen kolektivni napor, stvarna politička aktivnost, na jačanju discipline, odgovornosti, organizovanog života i rada jedinica. Kada su se jedinice brigade sasvim oformile, popunile, naoružale, sve je pošlo još bolje. Prvi časovi MPV, razgovori, pa i kratka predavanja, ojačali su moral, prisustvo duha, kolektivnu odgovornost i uvećali koheziju vojničkih kolektiva. Došlo je i do dogovora (sastanaka) svih oficira za MPV u brigadi. Usledili su, zatim, i prvi sastanci organizacija SK. Aktivnost koju su oni razvili doprinela je takođe da se bez potresa prebrode značajne početne teškoće. One su „nestajale” i uklanjane prema stepenu učvršćivanja i jačanja vojne discipline, vojne organizacije. Jedinice su postajale čvršće, homogenije, a komande i starešine umešnije i sposobnije u rukovođenju i komandovanju. Posle prvih (noćnih) marševa i prvih „borbi” povećani su zalaganje i samopregor vojnika. Narastala je stvarna disciplina, ali i upornost u izvršavanju zadataka. Vojnici su sa velikim požrtvovanjem podnosili napore, saživljavajući se potpuno sa „partizanskim ratovanjem”. Tu i tamo bilo je propusta. Neki pojedinci su, npr. samovoljno kupovali alkohol i hranu iz civilnih „izvora”. Pojedincima je smetala nepodesna, još nova odeća, obuća, plahoviti (nemirni) konji i sl. No, bilo je i takvih čija fizička kondicija nije na visini obaveza koje stoje pred partizanskom jedinicom. Uopšte, upravo zbog brze upotrebe jedinice, manifestovana je potreba znatno veće pripreme ljudstva u „miru” za velike fizičke napore i naprezanja koja su neizbežna pri dejstvu partizanskih jedi-

nica. Slično je i sa potrebom još intenzivnije obuke starešinskog kadra za specifična partizanska dejstva. Vežba je pokazala da su najuspešnije radile one starešine koje odlično poznaju proces mobilizacije, zadatke jedinica, način i karakter partizanskog dejstva. Ako je, pak, reč o sposobnosti, pronicljivosti i snalaženju kadra rezervnih starešina raspoređenih na dužnostima u organima MPV, valja primetiti da su učitelji, profesori, nastavnici, društveno-politički radnici, brže i lakše „ulazili” u suštinu posla. Nešto teže su se prilagođavali pripadnici tehničke inteligencije, a i pojedinci rukovodioca sa područja privrede.

DNEVNIK ZAPAŽANJA — DRAGOCEN DOKUMENT

Za razliku od nekih ranijih, ovakvih ili sličnih vežbi, na ovoj je vođena dosta opsežna dokumentacija koja reljefno obuhvata sadržaj i obim moralno-političke aktivnosti kako u pripremi tako i tokom izvođenja vežbe. Prvi takav dokument je bio „Plan moralno-političke pripreme jedinica”. Sadržao je sve one mere i postupke koji treba da doprinesu punom borbenom osposobljavanju jedinice za uspešno izvršavanje zadataka. Reč je o temama kao što su: Savremeni rat i snaga naše narodne odbrane, O lokalnim ratovima danas, O psihološkom ratu, Uticaj nuklearnog oružja na moral i držanje boraca i dr. Sem tih, u ovom slučaju je obrađena i tema O borbenim tradicijama i rezultatima u posleratnoj izgradnji naroda Korduna i Bele krajine. Plan je obaveza starešine osnovnih jedinica da, u pripremnom periodu, sa vojnicima vode razgovore o držanju i postupcima boraca u NOR-u i na zajedničkim vežbama. Primeri, veštine, lukavstva i snalažljivosti boraca popularisani su i u emisijama razglasne stanice, te kroz kulturno-zabavne programe i programe usmenih novina. Oživljene su i bogate ratne i posleratne tradicije jedinica učesnica ove vežbe, te podvizi i iskustva njihovih ratnika. Zborovi i smotre jedinica su, uz ostalo, doprineli moralno-političkim, vojno-stručnim i psihološkim pripremama ljudstva za vežbu.

Drugi dokumenat je sadržavao aktivnosti u periodu „borbenih dejstava”. To je u suštini nastavak te iste delatnosti u „stešnjenim uslovima” kada je vremena malo, a obaveza i zahteva u izobilju. Od izuzetne je važnosti da se u tom periodu odgovorno analizira i prati realizacija zadataka i ponašanje svakog pojedinca i svakog kolektiva u takvim uslovima. Ali ne samo „prati” već i uopštava, analizira i iskustvo saopštava delovima borbenog poretka, čim pre i što konkretnije.

Na našim vežbama je do sada različito gledano na potrebu takvih dokumenata kao što su: „Zaključci iz procene situacije pomoćnika komandanta za MPV” i „Predlog pomoćnika komandanta po MPV”. Jedni su tvrdili da je to nužno, a drugi su dokazivali da je nepotrebno. Na ovoj vežbi svi pomoćnici za MPV su bili obavezni da pripreme jedno i drugo. Pokazalo se da je to moguće i korisno. Komandanti su te predloge uvažavali i oni su dosta doprineli uspešnom izvršenju zadataka, a uz to je ostao i „pisani trag” o iskustvima sa te vežbe, tšo očigledno ima odgovarajući značaj.

Najzad, pomenimo i takav dokument kao što je „Dnevnik zapažanja”. Vodili su ga mnogi pomoćnici za MPV u bataljonima i pukovima (mada ne svi). U „Dnevnik zapažanja” su unošeni utisci i ocene od interesa za moralno-političko jedinstvo jedinice (pozitivna i negativna iskustva), a i efekat raznih mera i odluka komandi. Tako, na primer, iz „Dnevnika” potpukovnika Berovića saznajemo kako je realizovan prijem obveznika i kako je tekao proces njihovog „stapanja” sa (matičnim) vojničkim kolektivom. Tu su registrovane i sve teškoće koje je valjalo prebroditi. Kritički su ocenjeni razni sastanci, dogovori i pojave u oblasti međusobnih odnosa, drugarstva, discipline. Veoma su interesantni utisci sa „probnih marševa” i „problemi” iz oblasti materijalnog i pozadinskog obezbeđenja jedinica. Nije izostalo ni zapažanje o aktivnosti komunista i akcije saradnje sa narodom i omladinom. Posebno je brižljivo beleženo „ponašanje” jedinice na maršu, postupci u borbi i analiza same vežbe. Reči priznanja zaslužuje jezgrovita analiza ispraćaja obveznika i rezervnih starešina, te postupci i naponi jedinica da se tehnika i oprema (nakon vežbe) dovedu u stanje pune borbene gotovosti. U stvari, „Dnevnik zapažanja” potpukovnika Berovića je dokument koji bi želeo imati uoči vežbe i svakog težeg zadatka svaki pomoćnik komandanta za MPV. To je vredan i poučan prilog, pravi „podsetnik” za razmišljanje o ukupnim obavezama jednog pomoćnika za MPV u periodu izvođenja zajedničkih vežbi, ili sličnog zadatka.

Vojnički klubovi i organi za MPV izdavali su na vežbi biltene i dnevne vesti, ponegde (bataljoni) i džepne novine. Može se bez dvoumljenja reći da je to naišlo na odličan prijem u redovima vojnika. Osobito tamo gde su takve „publikacije” bile, od prve do poslednje vesti, ispunjene podacima, zapažanjima i crticama o ljudima, njihovom zalaganju, požrtvovanju i samopregoru. Ipak valja primetiti da to oduzima jedinicama dosta vremena, snage i sredstava. Moguće je da u situacijama velikog naprezanja borbenog poretka — kakvo će u savremenom ratu biti neizbežno — neke od tih mera i aktivnosti sasvim izostanu. Ne bi smelo (prema našem iskustvu) da se ispusti jedino izdavanje „dnevničkih vesti” na kraju svakog dana borbenih dejstava. One sadrže ocenu komande o toku izvršenja zadataka, prikaz uspeha najboljih jedinica i pojedinaca, te propuste i manjkavosti u postupcima borbenog poretka.

PODSTICAJNE MERE I NJIHOV EFEKAT

Politički rad je mnogo životnije i smišljenije nego u kasarnama uticao da se uoče i eliminišu razni nedostaci naše vojne organizacije. Naročito su realno tretirane i kompleksno sagledavane mere bezbednosti jedinica i njihovi postupci prema stanovništvu.

Rad, zalaganje i postupci vojnika i starešina (kao i uvek dosad kada se nađu pred velikim zadacima) potvrdili su stvarno uzoran i visok moral i primeran lik pripadnika Armije. Radilo se sa mnogo

odgovornosti i volje, veoma često i po 10 — 16 časova u toku dana. Došlo je do izražaja puno požrtvovanje, samopregor, međusobno potpomaganje jedinica i pojedinaca. Dugačak bi bio spisak vojnika i starešina, pa i jedinica koje su ispoljile u prvom smislu reči bezrezervno zalaganje ili su se posebno istakle umešnim izvršenjem zadataka. Takvi primeri nisu ostali nezapaženi. Ostvaren je značajan napredak u tome da se najzaslužnijim (za uspeh jedinica) oda pravovremeno i javno priznanje. Na spiskovima pohvaljenih, nagrađenih i predloženih za odlikovanja, u toku i nakon vežbe, našlo se i do 30% ukupnog sastava mnogih jedinica. To sve potvrđuje pregalaštvo i nesebičnost naših ljudi i ukazuje na stvarno velike mogućnosti jedinica, na njihovu sposobnost i doraslost i najtežim zadacima. Beležimo, u vezi s tim, korisnu praksu sa vežbe da su i najistaknutiji rukovodioci (komandant armijske oblasti, načelnik štaba i drugi) na licu mesta pohvaljivali i isticali za primer drugima najbolje jedinice i najpožrtvovanije pojedince, uverivši se na licu mesta u valjanost i veličinu njihovog dela. Ili, pak, da je komandant (odmah nakon vežbe, još na terenu) prilikom prve analize vežbe imenovao rukovodioce jedinica, te pojedine starešine i vojnike koji su najuspešnije radili i više od ostalih doprineli uspehu ove zajedničke vežbe. Razume se da su se komandiri i komandanti (a i organi za MPV u celini) takvim priznanjima koristili da podstaknu jedinice na dalji uporan i stvaralački rad.

Nakon vežbe, komanda armijske oblasti je uputila zahvalnice opštinskim skupštinama na čijim je teritorijama vežba održavana. Ona je zahvalila i organima SUP-a i saobraćajne milicije, čiji je udeo da olakšaju napore jedinica i omoguće im da što bolje izvrše zadatak bio veoma zapažen. Priznanje je upućeno i redakcijama listova, radija i televizije čiji su novinari, reporteri i snimatelji dobro pratili pokrete i dejstva jedinica. O najboljim vojnicima, podoficirima rezervnim starešinama komandiri, odnosno komandanti su pisali — u nekim slučajevima — i njihovim roditeljima, društveno-političkim i radnim organizacijama. Pokazalo se i ovom prilikom da takvi postupci snažno deluju na moral i raspoloženje ljudi. Znači, priznanja u raznim vidovima je bilo mnogo, mada nismo stekli uverenje da sve starešine umeju na najpogodniji način i „u pravi čas” da odaju priznanje najvrednijim i najспособnijim pripadnicima jedinica. Zapravo ne vide uvek u tome nužan i opravdan moralni čin, svoj dug i obavezu prema izuzetnim pregaocima. Ili se, pak, u takvim prilikama, zaobilazi kolektiv i stroj, čime i samo priznanje gubi na vrednosti i značaju.

Zaslužuju, međutim, priznanje one komande i starešine koje su nakon vežbe odlično organizovale ispraćaj vojnika i starešina — rezervista. Sa njima su (pred odlazak kućama) razgovarali komandanti i pomoćnici za MPV, predočili im najkorisnija iskustva sa vežbe, istakli njihovo požrtvovanje i upornost i zahvalili im na uloženom trudu. Ali ne samo to. Saslušali su tom prilikom i vrlo korisne primedbe i zapažanja samih aktera „bitke” o funkcionisanju zajedničke vežbe celokupnog vojnog organizma. Bila su to dragocena i argumentovana zapažanja ljudi koji u armiji vide deo samih sebe.

Naše jedinice u Beloj krajini i na Kordunu su naišle, u svakom pogledu, na srdačan i topao doček. Dobro je učinjeno što su komande Zagrebačkog i Ljubljanskog područja pripremile opsežan materijal o ovim regionima. Osim toga, opštinske skupštine i organizacije Socijalističkog saveza pravovremeno su upoznale građane da će se vežba održati na dotičnoj teritoriji. Vojnici i starešine su bili, kao malo kad, okruženi nepodeljenom brigom građana. Da pomene uzgred i to da su seljaci (u izobilju) nudili vojnike jabukama, orasima, drugim voćem i pićem, hranom, a starešine (u kišnim noćima) zvali na prenočište u svoje kuće. Bilo je i takvih pojedinaca koji su nudili pomoć i u samom kopanju rovova, izradi skloništa, snabdevanju jedinica vodom. Malo se, međutim, ko od meštana žalio što su mu tenkovi ili kamioni pogazili njivu ili livadu. Bilo im je veoma drago kad su videli da jedinice ulažu stvarne i očigledne napore da naprave što manje štete. Bili su prijatno obradovani, pomalo i iznenađeni, kad su saznali da vojnici i starešine poznaju njihovu istoriju, njihovu borbu, rezultate ekonomskog razvitka, teškoće sa kojima su danas suočeni. I sami su im pričali o svemu tome, bratski, ljudski, otvoreno, kao drug drugu, prijatelj prijatelju. Da vežba uspe založili su se i pripadnici saobraćajne milicije, organi SUP-a, funkcioneri opštinskih skupština, rukovodstva društveno-političkih organizacija. Železničari i radnici, rukovodioci komunalnih poduzeća — svi kojima su se jedinice obraćale — sa zadovoljstvom su pomagali vojsci. Otuda boravak na toj teritoriji, mada kratkotrajan, ostaje u lepom sećanju pripadnika JNA. Vojnici su u mnogo slučajeva iskreno izjavljivali da im je žao što nisu imali više vremena za duže susrete i dublje razgovore sa tako skromnim, otvorenim i prijatnim ljudima. Kroz njih i putem njih oni su i sami još dublje upoznavali trajne i stvarno najdublje vrednosti NOB. To je doprinelo da su naši vojnici savesno, uporno i disciplinovano izvršavali vrlo teške zadatke, sa željom da se i pred takvim narodom predstave kao dobro obučeni, snalažljivi, naoružani i opremljeni borci.

Ali, i ovde, kao i na drugim područjima, vežba „nudi“ dragocena i korisna iskustva. Na primer, to da teritoriju i stanovništvo treba svestrano (i pravovremeno) izučiti. Nije na odmet na ovom prostoru prezentirati zapažanja pomoćnika za MPV u pukovima i divizijama kada tvrde da bi bilo korisno da se pojedini oficiri u organima za MPV nađu još u pripremnom periodu u ekipama koje studiraju teren i već je tada „povežu“ sa rukovodstvima društveno-političkih organizacija. Tako bi šire (i bez žurbe) razmotrili vidove i oblike saradnje koja bi se dolaskom jedinica planski realizovala. Čini se da bi to garantovalo bolje manifestacije, bogatije oblike i sadržaje aktivnosti.

RAD ORGANIZACIJE SKJ

Gotovo u svim jedinicama osećala se puna efikasnost u radu komunista. Na sastancima određenog broja članova, grupnim, aktiva komunista, ili komunista cele jedinice (te raznim dru-

gim dogovorima i savetovanjima) predočavano je sastavu da vežba služi za proveru naših koncepcija o odbrani zemlje, za sticanje novih znanja, iskustava i prakse za dalje osposobljavanje vojne organizacije. U središtu pažnje bila je akcija komunista na jačanju jedinstva i borbenosti jedinica. To je bilo utoliko značajnije jer se većina jedinica popunjavala u manjoj ili većoj meri ljudstvom iz rezerve. U radu nije potcenjena ni budnost protiv mogućnih pojava defetizma, dezinformacija, tendencija da se umanju ili neistinito prikaže karakter vežbe. Razmatrane su, pri tom, i mere i oblici rada koji će ojačati napore na pozitivnom razvijanju međusobnih odnosa, posebno pravilnih odnosa prema stanovništvu i njegovoj imovini.

Sa tako razrađenim planovima članovi SK su ušli spremni u akciju. Zadaci su bili jasni, razrađeni, konkretizovani prema prilikama i specifičnosti svake jedinice (odbrana, napad, snabdevanje, remont itd.). Težilo se da komunisti, pre svega, ličnim primerom pokažu sposobnost u njihovom doslednom izvršavanju. Upravo tako je i bilo. Malo je kada postojao veći sklad između reči i dela u ponašanju i postupcima komunista nego što je to bilo na ovoj vežbi. Uistinu, efikasan individualni uticaj i lični primer imali su odlučujući značaj za uspešan rad komunista.

Tako pripremljene i usmerene organizacije SK su izbegle prakticističko delovanje (reagovanje na sitne, svakodnevnne propuste), prečesto sastajanje i dogovaranje. Neke se tokom vežbe nisu opšte ni sastajale, što se (za razliku od ranijeg perioda) ne ocenjuje kao propust. One su i bez sastanaka delovale energično, smišljeno, reagujući pravovremeno na sve negativnosti koje slabe ili umanjuju napore vojnih kolektiva. No, gde je bilo propusta (nediscipline, nedovoljnog zalaganja na zadacima ili sporosti u radu) komunisti su našli puta i načina da se sastanu, dogovore, zauzmu zajedničke stavove u reagovanju na novonastalu situaciju. Znači, nisu se mirili sa pasivnošću. Nisu dozvolili ravnodušan odnos prema pojavama koje bi mogle dovesti u pitanje uspešno izvršavanje zadataka.

Rezultat takvog rada komunista (razume se time i celokupnog sastava jedinica) je i uspešno izvedena zajednička vežba. Sastav jedinica je ispoljio izvanredno zalaganje da se do kraja ostvare zahtevi komande. Komunisti su, dabome, bili nezamenljiv i pouzdan moralni faktor u svemu. U tome je, također, njihov veliki doprinos naporima i merama komandi. Valja istaći da je na ZV proverena i svrsishodnost projektovane strukture organizacije SK u uslovima mobilizacije i rata. Izučavano je (ispitivano) i proveravano nekoliko mogućih organizacionih rešenja. To pokazuje napredak u kvalitetu partijsko-političkog rada i sve potpunije oslobađanje SK od rutinerstva i jednostranosti.

RAD ORGANA JAVNOG INFORMISANJA

Za praćenje vežbe pravovremeno su angažovana 53 novinara, snimatelja i foto-reportera. Ovoga puta redakcije su uputile na vežbu dobre novinare, što je olakšalo celokupan posao i uvećalo šanse za

uspešnije informisanje javnosti. Televizijske ekipe uložile su primetan napor da dođu do valjanog, svežeg, a uz to i atraktivnog materijala. Svako veče je u rukovodstvu vežbe bio dogovor o radu sa novinarima, snimateljima i foto-reporterima. Razmatrani su dnevna aktivnost i plan dejstva jedinica za naredni dan. Novinari i snimatelji boravili su u jedinicama, pa i spavali u obližnjim kasarnama. Nosili su i vojničke uniforme, što im je znatno olakšalo rad i uklonilo mnoge nepotrebne „provere”, neminovne u takvim situacijama. No, što je još bitnije, to im je olakšalo saživljavanje i puno unošenje u sve procese funkcionisanja vojnog organizma. Armija je za „sedmu silu” obezbedila i potreban broj svojih vozila. Pri rukovodstvu vežbe je postojao i „pres-biro” za stalne kontakte i saradnju — pripremu i pregled sredoeg materijala. U njemu su celo vreme radila dva oficira za informisanje javnosti. Organi komande, uprkos ogromnom angažovanju na realizaciji plana vežbe, pomogli su da novinari uspešno shvate zamisao i tok dejstva, da uoče bitne aspekte vežbe i razumeju upravo one probleme za čiji je tretman (u javnosti) vojno rukovodstvo bilo najviše zainteresirano.

Opšti utisak je da su novinski materijali sa ove vežbe pisani zanimljivo i popularno. Obilovali su konkretnim podacima i fragmentima iz života jedinica. Zato su i izazvali zapažen interes čitalaca. Najveće interesovanje novinara privukla je nova tehnika — oruđa i sredstva (što je i shvatljivo), ali nije bila zanemarena ni naša koncepcija odbrane zemlje. O starešinama se, međutim, mnogo više pisalo nego o vojnicima, dok je u odnosu na ostalu tematiku (uprkos našem nastojanju) bilo nedovoljno govora o radu tehničkih i pozadinskih jedinica i službi. Radio-televizija Zagreb, Beograd i Ljubljana pratile su intenzivno vežbu. Ocenjeno je da je materijal objavljen posredstvom malog ekrana bio originalan i dobro odabran. Posebno se smatra velikim uspehom to što su materijali na televiziji publikovani istog dana kada su se događaji i odigravali na terenu, što nije bilo lako. Iza toga je stajao veliki i pravi, mada malo vidljiv, napor i trud tv-ekipa.

Naišla je na veliko dopadanje u javnosti izjava komandanta oblasti za televiziju, a i njegova konferencija za štampu, nakon vežbe. Novinari su posle razgovora o utiscima sa vežbe otišli sa produbljenim (i širim) shvatanjem nekih suštinskih problema razvoja JNA i narodne odbrane. Pojedininima je to bio povod da, docnije, priđu studioznije tretiranju nekih opštih problema narodne odbrane, posebno iz aspekta armija — društvo.

Da bi bolje pratili probleme JNA i narodne odbrane, novinari smatraju da moraju bolje poznavati opšti kurs razvitka JNA — mere, odluke i zamisli rukovodstva. A da bi znali potrebno je učiniti im dostupnim izvore armijskog materijala. To je moguće ako uspemo da proširimo krug izraslijih i sposobnijih starešina koje će se, pored redovnih obaveza, starati i o informisanju javnosti.

Ako želimo da računamo na smišljenu podršku velikih redakcija listova, radija i televizije, moramo darovite i talentovane novinare osposobiti da postanu, na određen način, neka vrsta specijalista za vojne probleme. Takvima valja omogućiti da neke pojave i pro-

bleme armijskog razvitka i kritičkije tretiraju, što će im, bez sumnje, pribaviti i širu publiku i zapaženiji ugled među čitaocima. Pored toga, valja znatno „omekšati” i našu vojnu cenzuru (ili kako mi to kažemo „pregled materijala”), dozvoljavajući sposobnim i afirmisanim novinarima da sami i uz vlastitu i odgovornost svoje redakcije primaju i rizik za ono što objavljuju.

Organi javnog informisanja se raduju što su naše komande i starešine na ZV, uprkos maksimalnoj angažovanosti pokazale puno razumevanje za njihov rad. Oni su napustili jedinice s najlepšim utiscima o snazi, opremljenosti i radu naših jedinica, komandi, starešina i vojnika.

NEKA OTVORENA PITANJA I NEREŠENI PROBLEMI

Kao što se i očekivalo, zajednička vežba je pokazala u pravom svetlu i dokle smo u praksi došli sa rešavanjem niza problema sa područja moralno-političkog vaspitanja vojnika i starešina. Ona je, npr. potvrdila, i to sasvim uverljivo, da partijskopolički rad mora još efikasnije doprinositi dostizanju većeg nivoa obuke i vaspitanja i većim efektima na svim drugim sektorima izgradnje naših jedinica. To nas upućuje da stručnom, tehničkom i idejno-političkom osposobljavanju vojnika i starešina posvetimo najveću pažnju. Na to valja usmeriti i koncentrisati naše bitne napore, jer zajednička vežba bolje nego išta pokazuje da disciplinovane, uvežbane i solidno obučene jedinice nisu nikad podbacile.

Od dalekosežnog je značaja obuka i osposobljavanje organa za MPV za rad u NBH-ratu. Ali, prema našem iskustvu, to ne treba činiti samo na ZV već i na KŠRI. Tim pre jer je na vežbi veoma mnogo obaveza za rad ovih organa koji proističu iz konkretne situacije i stvarne upotrebe jedinica.

Pokazalo se da treba ubrzati rad na dobijanju definitivne verzije „Uputstva za rad na jačanju moralno-političke snage naše armije.” Pre svega, radi toga jer u organe za MPV „dolazi” sve veći broj mladih oficira koji nisu učestvovali u ratu i nemaju trajnije iskustvo iz rada na MPV. Otuda ovaj dokument ima veliki značaj za rad na MPV. To je najbolje osvedočila i naša ZV gde smo se koristili Projektom uputstva.

Dosta poučnog vežba je dala na planu daljeg rada na MPV vojnika i starešina. Iznosimo neka pitanja koja mogu biti povod za stvaralačku diskusiju:

Politička škola JNA i kursevi za MPV pri armijskim oblastima trebalo bi da u svojim programima ustupe više prostora za izučavanje iskustava iz partijsko-političkog rada na vežbama.

Publicistička delatnost u JNA — štampa, časopisi, „Aktuelne teme” i dr. — mora se više „okrenuti” unutrašnjim problemima razvitka armije, te smetnjama koje stoje na putu njenog bržeg razvoja. Sama vežba može biti povod za (produbljeno) proučavanje obuke,

vaspitanja i nekih problema organizacijskog i tehničkog osposobljavanja komandi i starešina.

Podsticajne i stimulatívne mere, primenjívane pre, u toku i nakon vežbe, ne malo su doprinele efikasnom zalaganju ljudi. Očekujemo da će se to iskustvo ozbiljno proučiti, sistematizovati, dalje bogatiti i produbljivati živom praksom svakodnevnog rada vojnih kolektiva.

Predstoje nam napori da se starešine i komande osposobe da uspešno odgovore na zahteve povećanog interesovanja javnosti i organa za informisanje o armiji i njenom daljem razvitku.

Vojna štampa („Narodna armija”, „Front”, „Za domovinu”) i časopisi „Vojno delo” i „Vojni glasnik” i dr., u vreme održavanja ZV, našli su se sasvim opravdano u centru interesovanja naših starešina. Ono što pada u oči i što zahtevaju mnoge starešine — jeste želja da „dobiju” više analitičkih, iskustvenih i poučnih članaka, pravih malih i promišljenih studija određenih problema. Jasno, i oni sami treba da daju svoj udeo u realizaciji takvih zahteva, jer to sigurno i najbolje mogu.

Pukovnik
Ljubomir ŠARANOVIĆ